

РЕЦЕНЗІЯ
на дисертацію Березневич-Ломанюк Влади Олексіївни
«Суверенітет сучасної держави в умовах глобалізації»
подану на здобуття ступеня доктора філософії
з галузі знань 08 «Право»
за спеціальністю 081 «Право»

Актуальність дослідження. Суверенітет є однією з базових категорій державознавства, що визначає природу сучасної держави. Суверенітет сучасної держави є предметом тривалої наукової дискусії. Витоки концепції державного суверенітету сягають Середньовіччя, а її практичне втілення пов'язане з становленням Вестфальської системи міжнародних відносин.

Дисертаційне дослідження має не лише теоретичне, а й практичне значення оскільки формування концепції сучасної держави неможливе без переосмислення особливостей її суверенітету. Фундаментальні трансформації сучасного суспільства, рушійною силою яких є глобалізація породжують нові напрями розвитку сучасної держави, та зумовлюють трансформацію як держави в цілому, так і суверенітету держави. Цей процес зумовлений поглибленням світових тенденцій глобалізації та міжнародної інтеграції, з одного боку, та безпековими викликами з іншого. Масштаб цих трансформацій та їх вплив на всі аспекти державного буття суттєво ускладнюють осмислення концепту суверенітету сучасної держави.

У зазначеному контексті, актуальність представленої дисертаційної роботи не викликає сумнівів, адже, незважаючи на численні дослідження державного суверенітету, різні аспекти трансформації суверенітету сучасної держави залишаються актуальною проблемою вітчизняного правового дискурсу. А глобалізаційний вплив на суверенітет сучасної держави є настільки всеосяжним, що буде предметом наукового дискурсу ще протягом тривалого часу. Можна з упевненістю стверджувати, що проблема побудови ефективної сучасної правової демократичної держави тісно пов'язана з розглядом сучасного суверенітету держави. З цього випливає, що дослідження суверенітету сучасної держави, його

правового закріплення та державно-правових механізмів забезпечення є необхідним компонентом створення правової моделі сучасної держави.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційне дослідження виконано в рамках наукових досліджень Національного університету «Одеська юридична академія» у контексті теми: «Правове та соціальне життя України у людиноцентристському вимірі в цифрову еру» на 2021–2025 рр. (державний реєстраційний номер 0122U000266), а також в рамках плану науково-дослідницької роботи кафедри загальної теорії права та держави Національного університету «Одеська юридична академія» – «Право і держава ХХІ століття: генезис, сучасність, перспективи» на 2021–2025 рр. і комплексної цільової теми «Правовий вимір цілісності та децентралізації української держави в умовах євроінтеграції».

Структура й обсяг дисертації зумовлені метою, завданнями, об'єктом і предметом дисертаційного дослідження та складається із вступу, трьох розділів, які об'єднують 12 підрозділів, висновків, списку використаних джерел та додатка. Загальна структура дисертації в цілому є логічною, послідовною, обґрунтованою предметом та метою дослідження, виклад матеріалу є логічним та системним. Висновки відповідають поставленим завданням. Загальний обсяг дисертації – 229 сторінок, з них основний текст – 175 сторінок, список використаних джерел – 220 назв на 27 сторінках.

Наукова обґрунтованість положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації. Дисертація є одним з перших комплексних загальнотеоретичних наукових праць присвячених дослідженню впливу глобалізаційних процесів на суверенітет сучасної держави. Тема дисертації є актуальною та своєчасною у світлі інтеграційних процесів у сучасних державах та необхідності переосмислення концепції суверенітету сучасної держави. Авторка здійснила глибокий аналіз теоретичних основ та практичних аспектів суверенітету сучасної держави, що підтверджується використаною нормативною базою, коректною методологією, належною теоретичною базою дослідження.

Викладені у роботі В.О. Березневич-Ломанюк положення обґрунтовані та розроблені на основі використання широкого спектру вітчизняних та зарубіжних

наукових праць, включаючи аналіз нормативно-правових актів та нормативних договорів що свідчить про високий рівень теоретичної підготовки автора.

Дисертаційне дослідження ґрунтується на використанні цілої низки загальнонаукових, міждисциплінарних та спеціальних методів дослідження, що уможливило комплексний аналіз суверенітету сучасної держави та глобалізаційних факторів, які визначають напрями трансформації державного суверенітету. Використання діалектичного, історико-правового, порівняльного, формально-логічного, системно-функціонального методів дало змогу розкрити предмет дослідження та виконати поставлені завдання.

Новизна представлених теоретичних результатів, проведених здобувачем досліджень. Розгляд змісту дисертації свідчить, що всі висловлені автором аспекти наукової новизни, вивчені під час даного дослідження, є належно підтвердженими і містять висновки та рекомендації, які мають і теоретичне, і практичне значення. Автором проведений ґрунтовний аналіз еволюції суверенітету сучасної держави, проведений аналіз класичних та сучасних концепцій суверенітету держави, народу та нації.

Зокрема *уперше* запропоновано інноваційний підхід до оцінки суверенітету, який враховує мультидисциплінарний підхід, інтегруючи політичні, економічні, правові та соціокультурні виміри у розуміння цього поняття. Особливу зацікавленість викликають нові моделі переосмислення суверенітету: м'який, космополітичний та пост-суверенітет (с.142-145). Дисертантка здійснила комплексне дослідження обмеження суверенітету під впливом міжнародних організацій та їхнього впливу на якість державного управління, включаючи взаємозв'язок між міжнародними стандартами, нормами та національною автономією держав (підрозділи 3.1 і 3.2). Також цілком обґрунтованим є звернення до загроз як чинника, що впливає на суверенітет сучасної держави та стратегій адаптації до цих загроз (підрозділ 3.3).

Удосконалено методологічні підходи для оцінки стабільності держав у контексті глобалізаційних процесів, що дозволяє краще прогнозувати внутрішні зміни; підходи до оцінки кібербезпеки як одного з ключових аспектів

суверенітету сучасної держави, зокрема в умовах зростаючих загроз у цифровому середовищі.

Набули подальшого розвитку концепції ефективного вирішення глобальних проблем через механізми спільного прийняття рішень, забезпечуючи баланс між національними інтересами та міжнародними зобов'язаннями; рекомендації для національних урядів щодо адаптації законодавчої бази до глобалізаційних процесів з метою забезпечення стабільності, безпеки та економічного зростання; моделі співпраці, які забезпечують ефективну взаємодію між національними та міжнародними структурами у сфері безпеки, враховуючи сучасні загрози. Окремо варто відзначити аналіз впливу міжнародних фінансових інституцій, таких як МВФ та Світовий банк, на економічну політику та суверенітет держав, тобто обмеження економічної самостійності держав (підрозділ 2.1).

Дисертаційне дослідження містить і ряд інших цікавих та аргументованих висновків, пропозицій та рекомендацій.

Практичне значення отриманих результатів. Основні положення, висновки та пропозиції, сформульовані в дисертації, можуть бути використаними *у науково-дослідній сфері* – для подальшого розроблення методологічних, теоретичних, моделей забезпечення суверенітету сучасної держави. В *освітньому процесі* – для викладання навчальних дисциплін «Загальнотеоретична юриспруденція», «Правові системи сучасності», та при розробці відповідного навчально-методичного забезпечення. У *правотворчій діяльності* – в процесі ратифікації міжнародних правових актів, якими регламентуються питання суверенітету сучасної держави, а також для підготовки пропозицій щодо вдосконалення вітчизняного законодавства в сфері гарантування суверенітету держави.

Дисертантка провела ґрунтовний аналіз становлення та розвитку концепції суверенітету держави, визначила основні напрями та тенденції еволюції суверенітету сучасної держави.

Вищевикладене є підставою для загальної позитивної оцінки дисертації Березневич-Ломанюк Влади Олексіївни «Суверенітет сучасної держави в умовах

глобалізації» як самостійного наукового дослідження актуальної і важливої проблеми.

Повнота викладу основних результатів дисертації в наукових публікаціях за темою дисертації. Апробація результатів роботи здійснювалась у порядку, визначеному законодавством України. Основні наукові результати дисертації були висвітлені у 4 наукових публікаціях, які розкривають основний зміст дисертації. Додатково положення дослідження відображені у 1 опублікованих тезах.

Відсутність порушення академічної доброчесності. Робота є самостійною завершеною науковою працею, в якій відсутні порушення академічної доброчесності. У дисертації наявні посилання на використані джерела інформації у разі використання ідей, тверджень, відомостей; надано достовірну інформацію про результати наукової діяльності.

Позитивно оцінюючи проведене дисертаційне дослідження, необхідно звернути увагу на **наявність окремих положень, що потребують додаткової аргументації під час публічного захисту**, серед яких:

1. Як вже зазначалося вище одним з актуальних напрямів дослідження суверенітету держави є виділення його моделей та напрямів його еволюції. Відповідно під час захисту дисертаційного дослідження дисертантці варто визначити які риси сучасних моделей суверенітету реалізуються в Україні? Та на які сучасні моделі державного суверенітету варто орієнтуватися при законодавчому регулюванні суверенітету України?

2. У дисертаційному дослідженні значна увага приділяється дослідженню обмеження суверенітету сучасної держави, зокрема міжнародно-правовим аспектам цієї проблеми. Під час захисту дисертантці варто назвати які механізми обмеження суверенітету існують сьогодні? Також варто окреслити перелік підстав для обмеження суверенітету держави.

3. В дисертації доволі ґрунтовно розглядаються питання миротворчості та гуманітарної інтервенції в контексті суверенітету сучасної держави (сс. 156-165). У зв'язку з чим постає питання про умови за яких миротворчість буде сприяти зміцненню суверенітету держави.

Висловлені зауваження мають дискусійний та рекомендаційний характер, і тому істотно не впливають на загалом позитивну оцінку дисертаційного дослідження.

Загальний висновок щодо відповідності дисертації встановленим вимогам. Дисертація Березневич-Ломанюк Влади Олексіївни «Суверенітет сучасної держави в умовах глобалізації» на здобуття ступеня доктора філософії з галузі знань 08 - «Право» за спеціальністю 081 «Право», є самостійною кваліфікаційною науковою працею, яка виконана здобувачем особисто, містить нові, науково обґрунтовані теоретичні результати проведених ним досліджень. Дисертація відповідає спеціальності 081 - «Право» та вимогам до оформлення дисертації, затвердженим наказом Міністерства освіти і науки України № 40 від 12.01.2017 (із змінами, внесеними згідно з наказом Міністерства освіти і науки України № 759 від 31.05.2019) та Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженому постановою Кабінету Міністрів України № 44 від 12.01.2022 (із змінами, внесеними постановами Кабінету Міністрів України № 341 від 21.03.2022, № 502 від 19.05.2023, №507 від 03.05.2024), а її автор - Березневич-Ломанюк Влада Олексіївна - за результатами публічного захисту заслуговує на присудження ступеня доктора філософії з галузі знань 08 - «Право», за спеціальністю 081 - «Право».

Рецензент:

доцент кафедри загальної теорії права та держави

Національного університету

«Одеська юридична академія»,

кандидат юридичних наук, доцент

Степан КОВБАСЮК